

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
8 Ianuarie st. v.
20 Ianuarie st. n.

Essé in fie-care duminéca.
Redacțiunea în
Közép-utcza nr. 395.

Nr. 2.

ANUL XX.
1834.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Din pulberea iubirii...

Din pulberea iubirii mele
O mică flóre a crescut,
Și vigelii cumplit de grele
Pe biéta flóre au trecut.

Dar ea de loc nu vescețdesce,
Pare c'abiá a infflorit —
Regretul care me sdrobescé
E vecinic nou și nesfêrșit!

Veronica Micle.

Dus de val.

— Novelă. —

— Nu me uitá, Mario! — díse tinerul, cu sufletul plin de 'ndoișoare. Nu me uitá; căci lumea asta-i mare și frumósă, dar n'are farmec și bine pentru cari să te uit. Voiu merge și voiu incunjorá lumea, și decá-mi va imbiá tóte comorile ei: eu le voiu ignorá și voiu vini la tine. Dđeu așa sê-mi ajute!

— Nu te jurá, Sandre! Inima omului e schimbátóre. Noi nu cunóscem încă lumea și farmecele ei. Sê nu luám numele lui Dđeu indeșert! Eu îți cred, și te-oiu așteptá. Sê ajung bine, sê ajung réu: eu voiu gândi la tine, și te-oiu așteptá. Eu nu chiem pe Dđeu de márturie, dar nu te voiu înșelá.

Și plângeau améndoi.

Tinerul i puse pe pept un trandafir, și-l sárutá. Marița i dádú un buchet de „nu-me-uitá”, și-și intinse buzele la cea din urmă sárutare.

Și s'au despărțit.

Copila a ramas, tinerul s'a dus — pe marea vieții.

Și i-a luat, pe unul valul, pe altul vântul; și i-au dus; pe unul incóce, pe altul incoló.

Unde sê vor opri, Dđeu scie. Că lumea e mare și largá, marea e latá și afundá.

* * *

Sandru erá intr'un oraș mare din Italia.

Avea bani mulți, umor bun, și erá tiner.

Cu acestea ajutóre intrá in cele mai bune cercuri; făcú cunoscințe, și-i curgea viéta ca laptele.

Fácea escursiuni, cercetá balurile, ținea loge in teatru, și erá de față in tot locul, unde se presentá frumosul și arta

Și erá copil frumos, cu multe desterități sociale. Avea mulți amici între bărbați, și mare trecere între dame.

Și peste tóte acestea erá un tiner solid și nobil, și avea maniere elegante, și un aer de cavalér.

Astfel ajunse la un rol in societáți, plăcut între tineri și favorit între dame.

Dar marea nu se póte trece fără de valuri.

Sandru ținea cuartir frumos intr'un loc de frunte, unde ședea singur, avénd numai un servitoriu.

Intr'o sérá, sosind acasă, la capétul scárilor il așteptá servitoriul, cu un plic la mână.

— O scrisóre fórte urgentá, — díse, și-i dádú scrisóreá.

— Fórte urgentá! Měi, fórte urgentá, — vorbia el ca și când ar vorbi cu sine, și 'ntr'asta rupse sigilul și despáturá scrisóreá.

Erá 'ntr'un aer bun; dar după ce ceti scrisóreá — deveni serios.

In cuvertá a fost un bilet, și pe bilet scris, cu o scrisóre finá de mână femeieșcá:

„O damá nefericítá cere ajutoriul Dtale. Dela promenadá 'n sus lângá vale este o grádiná frumósá cu o vilá nouá. Ací te voiu așteptá ađi de sérá. Iulia“.

Sandru ceti biletul, și erá-l ceti.

Ei, nu e de calculat — cugetá el. O damá nefericítá cere ajutoriu; un cavalér e datoriu sê i-l dea.

Timpul erá spre sérá; deci își schimbá vestmintele și alergá pe scári in jos.

* * *

Din sus de oraș erá un parc frumos, și 'n miilocul parcului un edificiu pompos, adevérat castel.

Acésta erá vila domnului Belini.

Domnul Belini nu se trágea din familie aristocraticá, dar devenise aristocrat prin averea lui, care se dícea că ar fi fórte mare.

Ducea casá mare. Avea cunoscințe largi, și-i cerțetau casa tóte familiile cu nume.

Véra ședea la vilá, fácea petreceri de vérá și vénátóre mari; érna se trágea la oraș, aduná giur mare, dádea serate și jocá rol.

Ce sê cređi, ce sê nu cređi — Dđeu mai scie; dar unii díceau, că nu ar fi așa de avut precum se arétá. Orbiá lumea, și lumea se lásá ca sê-i lege ochii.

Avea o fétá frumósá, singurá moștenitóre. Deci curțisanii nu lipsiau.

Intr'o sérá frumósá pe damicela Iulia Belini o aflám singurá intr'un ánghiu al grádiei.

Ea ședea la umbra unui arbore.

Capu-i eră plecat pe mână, și cu ochii privia larg naintea sa.

Fața-i eră palidă, ai dice că suferi; dar eră frumósă, și frumseța ei chiar prin palidéța căștigá un nimb poetic.

Pe o cărare se ivi un tiner elegant, și ținú oblu cătră ea.

Eră Sandru.

Iulia i eși nainte, și-i intinse mâna.

— Poți să ierti, domnule? — întrebă ea cu o privire ângerescă.

— Decă aș avé ce să iert...

— Ai, domnule. Ți-am făcut o cale, și vreu să-ți fac și un lucru.

— Sânt fericit a sta in serviciul domnișórei Iulia.

— Ți mulțamesc, domnule. Nu m'am indoit. Dar ascultă, te rog...

Iulia arétá lui Sandru loc lângă sine, apoi incepú:

— Domnule, eu sânt mirésă!

Sandru voi să-i facă un compliment; Iulia îl reținú.

— Așteptă, domnule! A fi mirésă nu e totdeuna a fi și fericită. Ah domnule, acel ânel mic așa strînge de réu câte odată.

Sandru — chiar fără voie privi la ânelul ce eră pe degetul ei.

— Domnule, eu sânt tineră, și doresc o inimă iubítóre; părinții mei insé s bêtrâni și-si mai doresc rang și un ginere avut. Étá isvorul réului! Eu sânt mirésă, mirésa unui bêtrân avut. Eu nu-l iubesc, și am resisat până unde am putut. Dar m'au cușrins impregiurările și me string, am fost silită să dice da. Dar nu voi fi soția lui!

— Te compătimesc, Iulio; ce e rolul meu?

— Mâne mi-a fi nunta, și eu nu pot să scap. Dar sânt decisă până la cele din urmă. Mâne seră voi eu eși din ospețul nunții, și voi luá lumea asta dintr'un capét, și voi merge.

Tinerul zimbí cu durere.

Iulia continuá:

— Am o mătușă. Vreu să ajung la ea, și atunci voi fi scăpată. Dar am să merg totá nóptea, să calc o cale lângă, să trec un codru, și ce e mai mult să trec printre ómeni.

— Pricep, ai lipsă de un conducător.

— Am lipsă de dta. Domnule, pe calea acésta voi să scap, séu decă nu: apoi voi scăpá in móрте. Dta ești cavaler, ai nobleță și curagiu...

Tinerul se plecá, alterat cumva de laudă.

* * *

Castelul domnului Belini strălucia de lumini, mușica suná dulce, toiul munții se auđia pe ferești — — — — — dela castel pe un drum pulberos alergau doi călăreți, repede ca vântul. Un bărbat și-o femeie.

Iulia scăpase, și acompaniată de Sandru mergeau.

Luna răsăriá de după dél, nóptea eră frumósă, caii mergeau ca vântul — — dar din castel se auđia mușica departe 'ntre deluri. Și-i petrecea ca un glas de cóbă, ca un glas réu, i petrecea ca gândul unui lucru réu isprăvit.

Eră la međul noptii când ajunseră 'ntr'o culme de dél. Giur impregiur pădure seculară, in pădure umbre negre, și 'n umbre se părea că véd umblând gândurile omului nefericit.

— Domnule, nu mai pot. Calea me obosese, gândurile me sfêrșesc, — dice Iulia suspinând greu.

Sandru stătú pe loc, și sáring jos, i ajutá să se cobórá.

In culme eră o poeniță mică, luna lucia pe ei cu totá lumina, și-i făcea mai paliđi decát cum erau.

Iulia își puse capul pe umêrul cavalerului seu, și stând așa obosită, privi lung acolo in pădurea acea négră, in umba acea inspăimêntátóre.

Și de ce privia mai mult, de aceea vedea mai bine. Dar ce vedea, Dómne!

Vedea ca intrupate tóte gândurile ce petrec și ispitesc pe omul nefericit. Vedea un mire avut și ambițios uneltind și făurind curse și cleвете, auđia șóptele ce se șóptiau in urma ei, și vedea ah, un om bêtrân și cărunt plângend de durere și de rușine, pe tatá-seu.

Trupul i eră obosit de drum, sufletul de greutatea cugetelor sale, și inima ei portá o taină sântă, o taină ce alungá pe om din pace la neodihná, din bine la réu.

Mieđul noptii eră aprópe, și pădurea eră lină. Numai când și când se auđia un sunet, un frémét, un glas din codru, din culmi și de pe văi.

Cine scie ce sunete? Ei nu le-au mai auđit in veci; dar așa-s de vaste, de tainice și de misteriose! Óre nu-s ele niște sunete de cóbă, ce o strigá, și o sparie să steie pe loc?

A privit la ceriu, ca și când ar așteptá o minune de mângáiere.

Ceriu eră serin și instelat, se părea o biserică sântă și mare, biserica lui Dđeu.

Tinêrul i-a luat capul in brațe, o a acoperit cu manta, i-a așternut o batistă pe ochi, și i-a făcut pat pe brațul lui.

— Nóptea trece, Iulio, adormi; eu te voiu păzi!

* * *

Iulia a adormit pe brațul tovarășului seu; dar cugetele nu au adormit. Că adórne trupul, dar sufletul nu adórne 'n veci.

Omul acel bêtrân, chipul acel plângătoriu, figura acea sântă a părintelui seu nu a adormit. Se părea că-i dice: tu fugi de mine, dar eu te urmăresc ori unde, eu și-s tatá, trebuie să te păzesc.

Chipul acel sânt privia la ea cu ochii scáldați in lacrimi, și ea n'avea curagiu să-l privescă. Nu o dojenia, nu incrunta, nu-i dicea o vorbă de supérare, dară lacrămile acele ce se scurgeau pe fața acea sbêrcită, ah cum o acusau.

Iulia incepea vorba: értă-me, am iubit și am urit, doue simțuri mari și grele, nu le-am putut invinge.

Bêtrânul intorcea fața. Își ascundea lacrămile. El, cel nevinovat; naintea ei, cea vinovată.

Și atunci incepeau a plânge pădurile in giurul ei, un plâns doios, ca o rugăciune.

Apoi se auđiau tropote de cai, ea vedea călăreții cum vin, negri și spulberați. In frunte viniá o figură négră și posomorită, figura mirelui, figura unui bărbat ambițios și compromis. O persecvau pe ea. Cugete și sunete, ómeni și lacrimi — tóte pe ea o persecvau.

Acuma se auđi o voce puternică, de care i se cutremurá totá ființa. Iulia să tređi.

A adormit pe brațul unui tovarăș bun, și s'a tređit cu capul pe pământ.

Deschise ochii, și ce vêđu, Dómne!

Naintea ei, in mijlocul poenei doi bărbați față 'n față. Țineau pistótele 'ncordate și ținiau. Eră Sandru și cu mirele ei.

Intre ei státea cu pletele albe bêtrânul ei părinte, și cu mâna redicată strigând:

— Stați, mai am un cuvênt...

Dar in acest moment se auđi o detunătură cumplită. Pistótele se descárcară deodată, și mirele căđu mort.

Iuliei i se 'ntunecă lumea. Dar mai vedu până ce bătrânul ei tată se apropia de Sandru și bătându-l pe umăr dișe: bine ai nimerit băiete, dar ai nimerit pe unul, și murim doi: el și eu.

* * *

În castelul domnului Belini eră o turburare generală. Un om alergă în sus, altul în jos, cu pași repezi, cu fața schimosită.

Servitorii s'adunau doi-trei la olaltă, și șoptiau. Tot ănsul scia ceva, și nici unul nu scia nimic.

Domnul Belini eră în salon cu doi domni. El ședea pe un fotel și se întărită a face o față nepăsătoare; dar o rumenelă pe umărul obrazelor, și două vergi negre pe lângă ochi îl tradau.

Cei doi domni ședea la mėsă. Unul dictă, celalalt scria.

Intr'o odaie mică stătea singură Iulia, și privia confusă naintea sa.

Odată se ivi o fătă de casă. Iulia își redică ochii.

— Unde e tata?

— În salon!

— Cu cine?

— Cu doi domni!

— Cu doi domni? Și ce fac?

— Domnul șede, și cei doi domni scriu.

— Scriu?

— Ba, n'am diș bine. Unul spune din gură, și celalalt scrie.

— Ce?

— Nu sciu!

Făta din casă eră eși, și Iulia remase singură.

— Doi domni! Cine sânt acei doi domni, și ce scriu așa des demineță? Așa cugetă Iulia, și-i părū rēu că nu a întrebāt mai de amăruntul.

Dar făta de casă se ivi eră. Și pe fața ei se vedea ceva straniu, ceva gelnic.

— Ce e?

— Domnul ve invită la sine. Dănsul ve așteptă în cancelarie!

Iulia se sfiu cumva.

Ar fi dorit sē scie ceva, dar tăcū, și luându-și un șal, porni.

Intră în cancelarie, cumva sfiită și fricōsă, ca și pēcătōsul la spovedanie.

Bătrânul ședea pe un fotel mare, cu niște hărții la mână.

(Încheierea va urmă.)

V. R. Buticescu.

Descălecarea a doua a Țerii muntenesci.

Genealogia familiei Monea din Veneția dela Grigorie visterul lui Negru Vodă 1185.

Călugărul basilit Samuil Clain, în manuscriptul seu „Istoria Domnilor Țerii romănesci și ai Moldovei” (Annales Principum Transalpinorum et Moldavicornum), vorbind despre începutul Domniei lui Radu Negru, ne spune următoarele:

„Am aflat în Țera Făgărașului în comuna Veneția-de-jos, în zidul casei lui Ionascu Monea, fost Vicariu general al clerului din Transilvania, o pētră cu următoarea inscripțiune*. Aici Samuil Clain ne comunică tectul acestei inscripțiuni familiare, dar caracterele se copiasse greșit în multe locuri, și o mare parte a legendei a remas până astăzi nedescifrabilă.

O altă copiă de pe această inscripțiune o făcuse pe la anul 1860 dl Ioan cav. de Puscariu, fost prim-căpitan al Țerii Făgărașului, pe care dsa a avut amabilitatea a ne-o pune la dispozițiune în cursul acestei publicațiuni.

Tectul inscripțiunii lapidare din Veneția, așa după cum ni-l comunică dl Puscariu, este următorul:

VIXIT. GR. I. VENET		US ANNO D
1185. GENEALO	Armele	GIA AUTHEN
TICA MO		NESTI
CA. GREGO	Vicariului	RI, VENETUS
THESAURA		RI, VAIVODAE
NIGRO: A	Ionascu	QVO DONATUS
IV. VALIBUS		CV: SILVIS ET
CAMPIS: GEN:	Monea	GREGOR, SECNDUM

A. 1216): HIC G. GRIGOR. EX QVO MAILATH FI 1250:) LI A KOMANA ET II GRIGOR: HI DIVISI 1279:) M. I^A VAL: KUTSULATA K. II. VAL. G. III VAL 1390:) = VENETIA ET RIVULU SALSIV. SORT S ET GR. GEN. III GRIGOR, KOMAN, STOICA, THOM: DIVISI GR. QUARTĀ INTEGRA SORTIT, GEN. STEPHANU Gr. 1449:) HIC. GE. SALAMONE (: A MATRE MONE DICT | |:) ET STEPHAN | MONE. SALAMON. GEN. MAN MONE. 1499. HIC. G. STEPHAN MONE II. HIC GEN. VOIK MONE. HIC G II. MAN MONE. HIC GEN. IOANNE MONE EX QVO IONAS MONE V. VICAR, G. 1728.

Pe care noi o citim astfel:

Vixit Grigorius primus Venetus Anno Domini 1185. Genealogia authentica Monestica. Gregorius Venetus Thesaurarius Vaivodae Nigro (sic), a quo donatus quatuor vallibus cum silvis et campis; genuit Grigorium secundum Anno 1216. Hic genuit Grigorium ex quo Mailath. 1250 filia Komana et secundus Grigorius. Hi divisi (1279) Mailath primam vallem Kutsulata, Komana secundam vallem, Grigorius tertiam vallem (1390), hoc est Venetia(m) et Rivulum salsum sortiti sunt, et Gregorius genuit tertium Grigorium, Komantum, Stoicam, Thomam; divisi Grigorius quartam integram sortitus genuit Stephanum, (et) Grigorium (1449). Hic genuit Salamonem (a matre Mone dictum) et Stephanum Mone. Salamon genuit Man Mone 1499. Hic genuit Stephanum Mone. Salamon genuit Man Mone 1499. Hic genuit Stephanum Mone secundum. Hic genuit Voik Mone. Hic genuit secundum Man Mone. Hic genuit Ioanem Mone, ex quo Ionas Mone venerabilis Vicarius generalis. 1728.

Acesta inscripțiune o traducem în limba română astfel:

A trăit Grigore cel dintău Venețianul în anul Domnului 1185. Genealogia autentică a Familiei Monea (e următoarea). Grigorie Venețianul, visterul lui Negru-Vodă, din partea căruia a fost dăruit cu patru văi, cu păduri și câmpuri, a născut pe Grigorie al doilea (anul 1216). Er acesta a născut pe Grigorie, din care s'a născut Mailat, (1250) fiica Comana și Grigorie al doilea. Aceștia împărțindu-se (1279). Mailat a căpētāt valea a treia (1390) adecă Veneția și Păriul sărat. Și Grigorie a născut pe al treilea Grigorie, pe Coman, pe Stoica și pe Toma. Aceștia împărțindu-se, Grigorie a căpētāt întregă valea a patra, și a născut pe Stefan și pe Grigorie (1449). Er acesta a născut pe Solomon (care, după mură-sa s'a numit Monea) și pe Stefan Monea. Și Solomon a născut pe Man Monea (1499). Acesta a născut pe al doilea Stefan Monea, er acesta pe Voicu Monea, acesta pe al doilea Man Monea, și a-

cesta pe Ion Monea, din care s'a născut Ionascu Monea venerabilul Vicariu general. 1728.

Reposatul Samuil Clain însoțise această inscripțiune cu următoarele observațiuni :

„De unde va fi luat Ionascu Monea genealogia această, dănsul nu ne spune. Dar scim, că Ionascu Monea era un bărbat învățat și poate a luat-o din hârtiele familiei sale, fiind că nu putem crede, că un astfel de bărbat ar fi voit să mință. Resultă din acest document, continuă Samuil Clain, că Negru-Vodă a trăit pe la anul 1185, dar fiind că-l numește numai Negru, care este epitetul familiei, și nu-i dăce Radu-Negru, putem să presupunem, că Negru-Vodă din anul 1185 va fi fost moșul ori strămoșul lui Radu Negru-Vodă*.

Deosebirea însă, care o face aici bătrânul Samuil Clain, între Negru-Vodă moșul ori strămoșul, și între Radu Negru-Vodă descălecătorul, este din acest punct de vedere cu totul de prisos.

Cel mai vechiu scriitor, care a vorbit de acest domn, cronicarul Giacomo Luccari, în analele Ragusei tipărite la a. 1605, numește simplu Negru pe Voivodul, care a descălecat din Făgăraș în Țera românească. Tot Negru-Vodă îl numește Miron Costin pe la anul 1684 și Negru-Vodă îl dăce Iosif Benkő în opera sa asupra Transilvaniei, tipărită la anul 1778.

Nu suferă așa dară îndoielă, că inscripțiunea lui Ionascu Monea se referă la importantul voivod, care după cum ne spun cronicile a descălecat din Țera Făgărașului în Muntenia. Și fiind că inscripțiunea din Veneția stabilește o dată cronologică pentru domnia lui Negru-Vodă, domnia, care coincide cu epoca descălecării, din acest punct de vedere nu putem trece peste această genealogie, fără de a o supune la un esamen critic.

Intrebarea, care ni se prezintă aici este următoarea : se poate oare admite : că Negru-Vodă ar fi părăsit Țera Făgărașului pe la finele secolului al XII-lea (1185) ori pe la începutul secolului al XIII-lea (1215, după pisanian din Câmpul-lung), și anume cu totă casa lui și cu o mulțime de norode, Români, papistași și Sasi, după cum ne spune „Istoria Țerii românești“, său cu partea cea mai mare de Români, după cum susține Benkő, în opera sa asupra Transilvaniei : — maximus Valachorum numerus sub Duce — Negruot emigravit.

Din fericire ne-a rămas din secolul al XIII-lea o seriă întregă de documente cu privire la Țera Făgărașului, mai multe chiar, de câte ne-au rămas din această epocă despre toți ceilalți români : din Oltenia, din Bănat, din părțile Transilvaniei de peste Olt, din Maramureș și Moldova. Cunoștem în fine și epoca, în care Țera Făgărașului a fost de nou colonizată și această colonizare cade în timpul domniei lui Vladislav I, Domnul Țerii-românești, care la anul 1372 se intitulă : Voivod al Munteniei și Ducele noii colonii a Țerii Făgărașului (Vajuda transalpinus et Dux novae plantationis terrae Fogaras. Fejer, IX. 4. 477).

Vom cercă așa dară pe baza documentelor contemporane să urmărim evenimentele Făgărașului dela 1372 înapoi, spre a vedea cât timp Țera Făgărașului a fost lipsită de popor, și anume când se începe aceea epocă memorabilă, în care Făgărașul se vede că a fost deșertat.

Cel mai vechiu document în această privință și care în mod indirect aruncă o lumină asupra Țerii Făgărașului este o diplomă a regelui Andreiu al II-lea din a. 1211.

În anul 1211 regele Ungariei Andreiu al II-lea conferescă Cavalerilor teutoni (Cruciferis de hospitali Sancte Marie) întregă Țera Bârsei, adevăratul ținut din par-

tea orientală a Țerii Făgărașului și până în culmile Carpaților.

Regele Andreiu descrie aici cu precizie frontierele ținutului, ce-l dăruiește cavalerilor teutoni, și este o împregiurare foarte remarcabilă, că frontierele acestui teritoriu atât spre apus, cât și spre miazăzi se estind numai până la punctele de unde se începe Țera Făgărașului. Limitele Făgărașului erau așa dară respectate în diploma regelui Andreiu dela 1211. Tot odată regele Andreiu numește Țera Bârsei o Țera lipsită de popor și nelocuită (terram desertam et inhabitatam).

Decă așa dară Făgărașul pe la anul 1211 ar fi fost o Țera părăsită, atunci nu suferă îndoielă, că regele Andreiu său ar fi dăruit cavalerilor teutoni și teritoriul acesta, fiind că Făgărașul în epoca de atunci încă se mărginea cu Cumanii (versus Cumanos), său cel puțin ar fi luat ore-cari măsuri pentru apărarea frontierelor dela Turnul-roșu și până la pasul Branului, de ore-ce cavalerii teutoni erau chieși de regele Andreiu, ca să opereze frontierele Transilvaniei în contra incursiunii Cumanilor (ad custodiendum confinium. Fontes rer. Austr. II Abth. XV. 1. 10) și în timpul acesta domnia Cumanilor se întindea spre apus până în Olt, și spre miazăzi până în Carpații Transilvaniei.

Din fericire însă această importantă cestiune este pe deplin lămurită în altă diplomă a regelui Andreiu, dată cavalerilor teutoni cu 11 ani mai târziu, adevăratul anul 1222.

În vechime întogma ca și astăzi comunicațiunea din apus cu Țera Bârsei, său cu ținutul Brașovului, se făcea său prin Țera Făgărașului (Terra Blacorum), său prin Secuime (Terra Sicularum). Și regele Andreiu ca să înlesnească cavalerilor teutoni această comunicațiune cu Țera Bârsei, le condece la a. 1222 : ca nici dănsii, adevăratul cavalerii teutoni, și nici omenii lor să nu plătescă nici o vamă, când vor avea să treacă prin Țera Secuilor său prin Țera Românilor (Item concessimus, quod nullum tributum debeant persolvere, nec populū eorum cum transierint per terram Sicularum aut per terram Blacorum. Fontes rer. austr. II. Abth. T. XV. p. 18)

Este așa dară evident, că pe la anul 1211, cât și pe a. 1222, Țera Făgărașului avea o populațiune stabilă română ; mai mult se constată din acest document, că pe la a. 1222 Țera Făgărașului se numea Terra Blacorum și că acest teritoriu românesc avea o administrațiune națională, fiind că se luă vamă dela omenii, cari treceau prin Țera dănsilor.

Nu aflăm așa dară în epoca dela 1211—1222 nici cea mai mică umbră de părăsire a Țerii Făgărașului, de și această epocă era foarte aproape de anul 1185 când ne spune inscripțiunea dela Veneția, că ar fi trăit Negru-Vodă, Ducele sub care au descălecat românii din Făgăraș în părțile meridionali ale Carpaților.

Cu un an mai târziu, adevăratul anul 1223 Papa Honoriu al III-lea, într-o scrisoare patentă adresată cavalerilor teutoni, ne spune următoarele : Și regele apoi a mai adaus la donațiunea sus amintită (la Țera Bârsei) și castelul, ce l'ați construit voi de nou, și care se numește Cuteburg, precum și un teren, care se întinde dela hotarele acestui castel și până la hotarele Blachilor. (Addidit postmodum idem Rex donationi praedictae castrum quod Cuteburg nominatur de nuo constructum a vobis nec non a termino ipsius castris terram quandam quae procedit usque ad terminos Blacorum et ab indagibus Almagie in parte altera protenditur vsque ad aque ortum, que Bursa vocatur, et inde ad Danubium vsque procedit. Fejer III, 1. 423).

(Va urmă.)

Logodiți din Rusia mică.

Fulg de nea.

loricică floricea.
Veți cicórea de coea,
Vesceđi-vei ca și ea . . .
Étä. étä, un fulg de nea!

Măi hăiete, dragul meu.
Étä, étä că ved eu
Un pěr alb in capul teu!

Trece vremea, tóte trec
Și se schimb' și se petrec;
Dintr'un fulg și un pěr dalb —
Cămpu-i alb. pěrul meu alb.

V. B. Muntenescu.

Roșeța ceriului.

Mai ales poporul, care nu cunoște causele adevărate ale fenomenelor naturii, se umple de fior, când intimpină în calea privirilor sale un ce neindatinat. Mîntea sa puțin dezvoltată nisuesce să dea ore-care explicație la atari visiuni, și drept aceea corespundînd fiorului amintit, afirmă, că va fi bătălie sêu fómete, ori ciună, cărora va deveni victimă partea cea mai mare a omenimei.

Naturaliștii raționali nu se liniscesc pînă când află, decă nu cauza adevărată — cel puțin o hipotesă, din care fără de sofisterie se se pótă explica fenomenul neindatinat.

De mai multe luni vedem sêra și deminêta un spectacol neindatinat: ceriul ni se arêta la vest ca și o pară de foc indată după apunerea sôrelui, de asemenea diminêta la ost înainte de rêsărire. Pe mai mulți am auzit, așa dară imi va fi și mie permis a numi acel fenomen „roșeța ceriului“.

Este adevărat, că omului nu i-s deschise căile pînă în adâncul infinitului, sêu decă ve place să susțineți contrariul, atunci trebuie să admiteți, că acestei ființe enigmatice nu-i sînt disponibile atâte puteri, ca să penetreze infinitul. Înaintăm și într'o direcțiune și în alta și ne stabilim așa numite principii, pe care le considerăm drept adevăruri absolute, cu tóte că luând dintr'un punct de vedere mai nalt, pot fi tocmai în contrarietate cu ceea ce susținem noi. Întru cât ni e dar posibil, să cercăm a afla un espedient ca să delăturăm panica, de care este cutrierată omenimea, ăr de altă parte să versăm nițică lumină asupra cunoștințelor cosmologice moderne!

De multă vreme nu a fost bătuit atît de cumplit pămîntul nostru de cutremur și de erupțiuni vulcanice, ca în zilele nóstre. Atît în lumea nouă, cât și în cêsta vechiă se întemplă sguđuituri cumplite și fôrte dese. Lava, care a îngropat în fierbințile sale valuri Herculanul și Pompei de odinioară, devine pe multe locuri atît de amenințătoare, în cât ómenii, cari locuiesc pe lângă înflăcăratele guri ale pămîntului, de și-i dóre inima după strămoșesca lor patrie, totuș disprețuind câte greu-

tăți tóte, stau la moment gata să plece, sêu că se cugetă în presêra judecătii celei din urmă. De aici unii preținși cunoscători de ale firei s'au decis a rezolvî roșeța ceriului din multele erupțiuni vulcanice cam astfel: „cu deosebire vulcanii din Java și insulele celelalte ale arhipelagului indic sînt atît de vehemenți, în cât își aruncă lava pînă prin cele mai îndepărtate straturi ale atmosferei, și lava acêsta insoțită de fumul cel gros, ce se innaltă din vetrele cumplite ale vulcanilor sînt suficiente, pentru ca să esplicăm dintr'ênsele roșeța ceriului“. Cine voiesce să credă, nu sacrifică nimic; din parte-mi adaug numai, că în imediatele regiuni ale craterelor sôrele va trebui să se arete ca și pe timpul unei întunecimi totali de sôre, ceea ce în faptă nu se întemplă, pe când pe de altă parte roșeța ceriului se arêta peste intrêgă fața pămîntului.

Eram prunc de șapte ani, când me jucam în vale cu prietenii de-a cucurbeul. Ne umpleam gura cu apă și stînd într'o direcțiune anumită față de sôre, improșcam apa din gură în formă de picurei ca prin sîtă. Minune i dîceam toți la cucurbeu, căci din istoria biblică invêțarăm, că prin acest semn a asigurat Dđeu pe om să nu se mai tēmă de alt potop. Dar mai ajungînd cu timpul și prin alte cărți m'am convins și eu cu mulțimea, că penetrînd radele solari atare picur de apă sub anumite condițiuni (și aceste sînt chiar cele ce pe nesciute le aflarăm și noi ca prunci), se desface tocmai în cele șapte colori ale cucurbeului. De aici s'au esplicat aurora dimineții și crepusculul de sêră, de aici sorii cei falși, precum și cercurile cele din giurul sôrelui și a lunei etc. Poporul scîie, că fiind sêra la apus ceriul roșu va urmă plóe și din 10 casuri ghicesce de opt ori. Pentru ce? Pentru că în stratul învecinat al atmosferei se află mulți aburi de apă! Care să fie însă cauza, că intrêgă atmosfera pămîntului să se fie implut dintr'odată pînă la saturațiune cu aburi de apă? Nici un dat nu avem ca să putem susține, că a crescut căldura pămîntului, pentru ca de aici să afirmăm apoi că apele pămîntului au scăđut și aburii născuți dintr'ênsele s'au innaltat pînă în cele mai îndepărtate straturi ale atmosferei, unde prefăcîndu-se în nenumerate prisme optice se ne ofere admirabilul, dar și inspăimîntătorul spectacol!

Nu-și aduce a minte omenimea să mai fi durat roșeța ceriului atîta vreme și încă să fie vizibilă pe tótă fața pămîntului! Așa dară nici din apele pămîntului nu s'au putut desvolta dintr'odată atăția aburi, ca să sature părțile cele mai îndepărtate ale atmosferei, căci și decă ar fi esistat în pămînt o atare cauză, gravitațiunea nu ar fi admis, ca aceste părțile materiale să se urce la innaltimi atît de considerabile, unde numai un paș le mai trebuia, ca să între în domeniul pozitiv al puterii centrifugali, adecă să se smulgă cu totul de sub influința pămîntului și să producă pôte revoluțiune meteorologică pe suprafața cutării lumi, pe cari nefericirea o va fi portat în calea acelor masse de abur! Intr'alt loc putem afla cauza pentru roșeța ceriului, după cum se va vedé în următoarele.

Pămîntul se întorce pe lângă sôre în cunoscuta sa cale eliptică. Scîie și poporul, că mai ales în nopțile cele încântătoare ale lui august și octombre cad mii de meteori. Acești meteori, supuși la analiză chemică, ne arêta, că și ei constau din elemente ce constituiesc pămîntul și tóte ale sale. De aici invederăză apoi, că universul este crucișat de corpuri migrătoare care, de și prin lupte vehemente, totuși se așeđă pe cea dintîi lume ce o intimpină. Atotputernicia lui Dđeu admite să presupunem, că la crearea lumii s'au imprăsciat și alte corpuri migrătoare prin univers, afară de meteori. Plin este universul de părțile materiale, căci dóră nici vacuul lui Torricelli, în sens strict, nu este vacuu! Așa

dară se plimbă prin univers și nori constători din aburi de apă.

Admițând acesta, fără indoielă ni-i permis să presupunem, că un atare nor, o masă colosată de aburi de apă, notând prin univers, va fi trecut prin calea pământului tocmai atunci, când va fi ajuns și pământul pe acolo. Celeritatea, cu care se poartă pământul în giurul soarelui, trebuie să fie mai mare de cât ceea, care a purtat norul acelor aburi prin spațiul infinit; de aici a urmat, că aburii amintiți, părăsindu-și drumul cel fără de scop, au intrat în atmosfera pământului și s'au supus involuntar pre puternice influințe a gravitațiunii pământului. Seim apoi, că în regiunile cele mai înalte ale atmosferei temperatura e sub nulă; de aici urmază, că aburii de apă — noii oșpeți ce au intrat în atmosfera pământului, acolo s'au cristalisat, s'au transformat într'o mulțime de ace de gheață, care ca tot atâte prisme optice descompun lumina solară în elementele sale, adică în cele șapte culori din curcubeu, dintre care pământeni observăm mai bine pe colórea cea roșie și orange.

Pe cât admit cunoștințele omenesci de până acum, nu există o hipotesă mai verosimilă, din care să se poată explica acest fenomen rar. Dar și până la alte descoperiri mai mult promițătoare ne putem îndestula și cu acesta explicație a roșeții cerului, cu atât mai vârtos, că aici putem afla o nouă soluțiune despre nașterea diluviului, despre care vorbirăm în numerii ultimi din anul expirat ai acestei foi. Constatăm deci, că din univers au intrat în atmosfera pământului mulțime de aburi de apă și aceștia sânt cauza fenomenului numit „roșeța cerului“.

Aburii amintiți mai sus, fiind supuși gravitațiunii pământului, trebuie să conturbe în câtva clima pământului, ceea ce se va manifesta cătră începutul primăverii anului curente prin vârsări de apă neindatinat, ceea ce nu dorim, din contra ni-ar mai plăce să se echilibreze atmosfera pe incetul.

T. Ceontea.

Nicolae V. Scurtescu.

(Incheiere.)

Si o deopotrivă ură hrăniă el contra nobilimei și, liber cugetător, contra popimei, pe cari le numia

Acele două hidre venite din infern;
Acea trândavă castă numită nobilime
Și turma cea viclănă compusă din popime.*

Cu toate aceste Scurtescu nu era ateu, nu era contra religiei, ci numai contra metodei de predarea acesteia în școală. „Aruncați biblia din templele voștre — dice el — și puneți în locu-i adevăratul principiu al binelui care ne vine de-a dreptul dela Dumnezeu, fără a mai fi trebuință de intermediu“. În însemnările ce-și făcuse pentru un studiu despre „adeverata și falsa istorie sacră“, el își exprimă părerea că fundatorii creștinismului trebuia să predice dela început numai principiile lui Isus, er istoria strămoșilor lui s'ou lase la o parte ca o pură istorie profană“ căci „nici o istorie nu poate fi sacră unui nēm de cât a sa proprie“. Și incheie: „Să ne închinăm la Dumnezeuul tuturor popórelor, la Dumnezeuul universului!“

Și despre religie dice el în aceleși însemnări, după ce arată că ea „a progresat în forme și a degenerat în principiu“: „Religiunea, unde a ajuns e tocmai ca un bulgăre de aur peste care s'a depus neincetat strate

de noroiu, în cât lumea a catandisit a lua noroiul drept aur“.

Dar mai pronunțată, caracteristică chiar, era ura lui în contra acelei trândave caste care aduce toate nevoile pe țără, ceea ce-l făcea să esclame:

Atuncia pôte 'n lume nu vor fi mai nevoi,
Când va cadé potopul pe brésla de ciocoi;

în contra acelor ce prin hoții și jafuri au ajuns stăpânitorii pământului în paguba celorlalți, căci

A iăsat Dumnezeu sfântul
Pentru toți cei muncitori
De-o potrivă tot pământul,
Dar l'a luat cei hrăpitori,

așa că astăzi:

Unii au pre mult pământ
Și rui pier de sărăcie
Și n'au loc pentru morment.

Acesta revoltă sufletul lui cel drept și-i smulgea strigătul pe care plugarul amărit de asupriri l'adresă feciorului seu, după ce-i destăinuia păcatele orașelor:

Fiule! când vre-odată
Va veni și rëndul teu,
Prin cetatea blăstemată
Trage brasa, fétul meu!

Contrariu însă de cum s'ar crede, Scurtescu e de parte d'a propovădui anarchia; el recunosea că

deii stăpânire
A pus să fie 'n lume, spre-a lumei fericire;

altmintrelea

n'ar f. pace, ci — oribilă-anarhie.
De cât așa, mai bine voiesc o tiranie.

Creșul lui în materie politică era:

Jos toate! sus să punem adevărata lege!

Nu vom stucia însă în Scurtescu pe omul politic — căci și el a fost țărît într'al politiceii vârtej alunecos — nevrând să eșim din cadrul unui portret literar. Acei cari vor să cunoscă principiile sale politice, citescă-i scrierile și în special poema dramatică a lui „Despot-Vodă“, una din cele mai bune ale lui, în care sentimentele democratice, naționale, ale poetului au, prin însuși natura subiectului, un câmp întins de desfășurare.

*

Ca activitate pe terenul literilor, Scurtescu, afară de poezii și de studiile pomenite în trecăt, a mai publicat și un volum de teatru: „Rhea-Silvia“ și „Despot-Vodă“. În prefața acestora el ne spune că „pe la 1868 citind cu multă dragoste pe dramaturgii francezi — și în deosebi pe Raçine, i-a venit în gând să compună pe „Rhea-Silvia“, o „imitațiune de tragedie“, care s'a publicat pentru prima oră în 1873. „Despot-Vodă“ a apărut mai întâiu în „Revista Contemporană“, în 1875, și e, după cum mărturisese autorul, o introduțiune a unei drame „Lăpușeanu-Vodă“, despre care n'am aflat nimic în manuscritele sale.

Pe lângă aceste, el a mai scris drama istorică „Stefan Rareș“ care s'a publicat în „Familia“; inepușe alta: „Părvu, Banul Craiovei“, și, printre manuscritele sale se mai găsesc o dramă în cinci acte: „Brutus“, care la sfârșit poartă însemnarea:

(1866 începută la ianuarie 5 și)
(finită la martie 10)

dovădă netăgăduită de tinăpuria lui aplecare cătră ale literaturii.

Eră de o activitate febrilă, și, de când a apărut pe scena publicității, a fost neobosit. Afară de diarele

* Să nu uităm, că Scurtescu a trăit în România. Red.

despre cari am vorbit, „Traian“, „Fóia Societății Románismul“, „Ghimpele“, „Telegraful“, „România liberă“, au publicat multe din producțiunile aceluia care in politică, precum și in literatură, „și-a îndeplinit — după cum se exprimă un necrolog — datorita de cetățean și bun Român“.

Atâta sirguință unită cu greutatele misiunii de institutor, trebuia să fie fatală poetului. Fiind de o constituție nu tocmai puternică, el începui în timpul din urmă a se simți din ce în ce mai slab și de aceea devenia din ce în ce mai trist. Dar el își găsi mângâierea în lucru. Își formase un plan uriaș: acela de a scrie un romanț istoric al cărui principal erou să fie măreța figură a lui Mihaiu, realizatorul un monument al unității naționale. Acesta eră să fie unul din cele mai frumoase monumente înălțate spre amintirea vitezului pe care Dacia nu-l încăpea, a vitezului care când sună din cornu-i

Eroii din morminte
Își scuturau țărina, ș'urmat de umbra lor,
Cu peptul dá năvală, cu vulturu-'nainte,
Ducend cu el in luptă un neinvins popor!

Opera lui eră să cuprindă trei părți: Mihaiu june, Mihaiu Ban și Mihaiu Domn. Și-acésta lucrare întinsă, al cărei subiect măreț i clocotiă de un an in pept, trebuia până 'n sfirșit să i-l sdrobécă pentru a se reversă in pagini admirabile. Scurtescu eră răpit de subiectul lui și intr'atăta se absorbiă scriind la el, că adesea nu încetă din scris de cât atunci când zorile veniau să stingă cu aripele lor strălucitoare lumina slabă a feșnicului îngălbenită și ea de obosela vegherei.

Ori-de-câte-ori, revenind acasă, trebuia să trec pe de 'nainte localului școlei unde ședea acum, mi-aruncam privirea spre rëndul al doilea și stam adesea locului privind cum umbra-i naltă și slabă se zugrăvia pe ferestrele-i ce dá spre apa Dimboviței care, rostogolindu-și a-lene undele-i negre, șoptiă monoton la pölele zidirii.

Ș-atunci, in totdeuna mi-l inchipuiam astfel cum el zugrăvise pe omul gânditor:

Sub rađa unei lampe ce palid licăresce,
In cât abia p'o carte scriptura se zăresce,
In mijlocul tăcerii stă omul gânditor,
Și-ascuns in sinul noțiii d'a tuturor privire,
Străbate, cercetéză universală fire
Și lasă fără margini gândirii sale sbor.

Cu fața scheletösă o veghi îndelungate,
Ca statua tăcută cu buzele 'nceșate,
Priviți-l dus pe gânduri; l'ați crede 'n somn profund.
Vorbesce-i, nu te-ai aștepta; atinge-l, nu te simte;
Prin alte lumi pete de cutezătörea-i minte;
Idei nenumerate in capu-i se ascund.

Töte aceste obositoare vegheri de nöpte, unite cu obositoröa-i ocupațiune de zi și noapte, consumau puterile ca flacăra unei lampe uleiul într'ensă, și, in primăvera anului 1879, ne mai putem lupta împotriva rëului ce-l doboriă, trebuim, cum n'avea pe nimeni care-ar fi putut să-l inrigescă de aproape, să intre in spital.

Cunoscut și iubit de toți, in spitalul Colentina unde intrase, Scurtescu fu obiectul celor mai binevoitoare atenziuni. Aședat într'o încăpere deosebită, el fu cu deosebite ingrigit; dar rëul nu mai avea îndreptare. Cea din urmă öra când l'am vedut, pe la sfirșitul lui marțe, eră într'o așa stare de slăbiciune. in cât cu greu cineva l'ar fi putut recunöce. Abia mai grăiă; cu töte aste nu credeam că mörtea să fie atât de aproape. Plecai cu inima sfășiată. Nu trecură trei zile și in nöptea de 31 marțe 1879 când — sublimă coincidență — creștinii sërbbătoriau invierea lui Christ, și el, un Christ obscur, își dede sufletul.

A doua zi,

In ora dimineții, când totul se descéptă,
Când, după auröră, și sörele s'ascéptă,
S'anunță tristă veste. Când luciul a sunat,
Surprins atunce omul din mersu-i se opresce,
In minte-i vine omul, la dënsul se gândesce:
„Așă e: änc'un suflet din lume a sburat!“

Și cine este omul ce-acum trece din lume?
Căci clopotul, cu glasu-i, ascunde al seu nume.
E suflet și e suflet: și toți ca unul mor;
Dar sânt ömeni d'acea ce trec fără de viétă,
A căror umbră nęgră n'o mai distingim din cetă;
Sânt alții căror vecii respectă urma lor.

Scurtescu nu eră din cei de 'ntöiu și când tötä creștinătatea repetă din patru părți de lume: „Christos a inviat!“ ori cine putea să repete aceluia care se ducea din mijlocul nostru, ceea ce și el ödisese lui Bolintean:

Dar cine îndrăznesce să-ți trîmbițe peirea,
Când tu reintri 'n viétă, când tu te-ai înălțat?
Noi nu-ți tânguim mörtea, ci-ți lăudăm mărirea:
Tu n'ai murit, poete, ci ađi ai inviat!

Directorul școlei sale i transportă rëmășițele la locuință, unde prietenia i făcui töte onorile. In ziua de 3 aprile, cea din urmă a Sântelor Paști, una din acele de sërbbătöre primă-veratecă, când firea 'ntregă renasce la o nouă viétă, numeroșii lui prieteni il insoțiau la cimitirul Santa-Vineri-Nouă, unde fu inmormëntat cu mare pompă. Și d'altmitrelea el eră un inviersunat protivnic a tot ce e fast. Dragöstea lui cătră simplu și firesc gäsiă că

Pompa e lăsată pe sēma celui care
Aici numai prin pompă insemnătate are.

Vedü tu pe cel ce-o lume la gröpă il conduce?
Atăta slavă 'n lume mai pöte ca s'apuce:
Cätându-l peste-o öra nici urma nu-i gäsesci!

Cimbale și fanfare la cei ce-și iau adio,
Er nu celor ce timpui sânt o eternă öio.
Sē dați pompe acelor in aur inbrăcați.

Mörți, ve petreceți mörții: pe vii nu-i ingropați.

*

Simțiri nobile, gândiri mari, suflet ales, Scurtescu eră inzestrat cu tot ce trebuie unui om spre a fi folositor Societății, nömului seu, și perderea lui este o adeverată perdere pentru literatura nöstră. Chiar adversarii lui politici sânt unanimi a recunöce că „acest demn june... care a — iubit binele, frumosul și adeverul... eră unul din acei tineri onesti cari cu increderea și virtutea lor ascund o parte din turpitudinile partidului din care fac parte.“

Pe lângă cele doue volume: „Poesii“ și „Teatru“ ce-a publicat in 1877, el ne-a mai lăsat in manuscris partea I din romanțul istoric al lui Mihaiu, care, de și a scris 76 cöle și mai bine, e äncă neterminată; un început de novelă „Teofil și Manasia“, intreruptă in momentul cel mai interesant; un alt început de novelă „Un episod la Plevna“ din care a scris numai vr'o 4—5 pagine; discursuri ș. a. Teatru: dramele „Stefan Rareș“, pe care cetitorii „Familiei“ o cunosc; „Brutus“ in cinci acte și in prosă; un act din „Pärvu Banul Craiovei“ și 48 versuri dintr'o dramă „Mörtea lui Cesar“. Poesii: 36 versuri dintr'o poemă avënd drept titlu: „Gh. P.

4 Marte

inceptënd cu o descriere a insulei Creta; o satiră inti

* Necrologul din „Resboiul“ dela 5 aprile 1879.

tulată: „Romant în versuri“, din care a scris 14 pagini mari, neterminată, plină de aluțiuni și digresțiuni mușcătore și alta: „Frumoasă desfrânată“ abia începută. Aceste două, împreună cu satira admirabilă din volumul său de poezii intitulată: „Un sânt prelat“, ne dă convingerea, că satira eră firescul talentului său și că, trăind, ne-ar fi dat producțiunile cele mai reușite în genul acesta. „Un sânt prelat“ pôte fi citat cu tot subiectul și modul ôre-cum libere în care e scris ca model în genul satiric.

Afară de acestea, o mulțime de alte scrieri ale sale zac imprăsciate prin diferitele foi periodice ce au apărut și au dispărut ori mai apar, între cari o dramă: „Miresa la mormânt“; mai multe studii asupra istoriei patriei, teatrului și literaturii dramatice, învățământului; poezii fugitive, o serie de stanțe contimpurane și un lung răspuns în versuri adresat unuia din criticii săi. Adunarea acestui material atât de numeros pe cât de imprăsciat, cum și publicarea lui la timp, e cel mai mare semn de iubire ce putem arăta memoriei acelui care nu mai este și care, pe cât a trăit, și-a mplinit menirea ce el atribuia poetului: să cânte pe-a sa lyră

Dureri și fericiri,
Lăsând apoi în lume —
Alătura c'un nume —
Și cânturi și gândiri!

București, decembrie 1883.

A. C. Șor

Logodiți în Russia mică.

— Veți ilustrațiunea de pe pagina 17. —

Russia-mică, cu alt nume: Ucraina, formeză partea sudică a Rusiei europene. Se împarte în patru gubernamente: Kiew, Charkow, Tschernigow și Pultawa.

Charkow e renumit pentru considerațiunea, că eroicul apărător al Plevnei, Osman pașa, după căderea acestei fortețe, acolo ș-a petrecut timpul de prinsonier.

Russia-mică e una din provinciile cele mai impoporate și mai roditoare ale Rusiei, din cauza acesta se și consideră ca un magazin de cereale al țarului. Bunătatea pământului se și cunoșce pe poporul care locuesce acolo. Acesta este mai sănătos, mai bine făcut, mai vînjos, mai curagios decât poporul din alte părți.

Bărbații sânt resboinici, călăreți forte buni; femeile escelază prin frumsețe, credință și diligență. Ca bărbații, și femeile au talie naltă, pînă negru și mai ales ochi vînători.

Portul lor poporal e forte pitoresc. Femeile tinere, fără d'a fi cochete, se sciu îmbracă frumos și cu gust.

Bărbații se ocupă în deosebi cu agronomie; mulți fac negustorii, puțini vreu să apară domni, dar toți sânt resboinici.

Instrumentul lor național de musică este balalaica, un fel de guitare, cu care toți sciu cântă. Poezia poporală și la dênșii e forte productivă.

Ilustrațiunea din nr. presinte infățișeză o părechie logodită din districtul Pultawa.

I. L.

Doine și hore din popor.

— Din Bănat. —

I.

Bagă Dómne luna 'n stele,
Să me duc unde mi-i gele;
Bagă Dómne luna 'n nor,
Să me duc unde mi-i dor;
Bagă Dómne luna 'n cêtă,
Să me duc la mândra 'n braț!

II.

Am o mândră ca ș'o cruce
Și la sapă n'o pot duce:
Dimineta-i rôua mare
Și se udă pe picioré;
La amiéd, la mîncătură,
Se negresce de căldură;
Erà cându-i pe 'nserate.
De-ostenită, nu mai pôte.

III.

Cucuruz dela irugă,
Me băgai la popa slugă:
Popa-i siugă, io-s stăpân,
Preotésa-i fierbe fên;
Preotésa fierbe ôue,
Popii dove, mie noue.

IV.

Cucule din lemn domnesc,
Mi-ai cântat, că mai trăiesc,
Mi-ai cântat, că voui trăi
Și mândruța m'a iubi.
Cucule din lemn domnesc,
Nu-mi cântă, că mai trăiesc;
Insedar mi-ai tot cântat,
Că mândruța m'a lăsat!

V.

Dă-mi Dómne, ce-oiu cere eu,
Patru boi la plugul meu,
Ș-o muiere lucrătore,
Cându-i vremea să se scôle.

VI.

Trecui valea mort de sete,
Me 'ntelnă cu doue fete.
Aș iubi pe cea mai mare,
Cea mai mică-mi place tare;
Aș iubi pe cea mai mică,
Cea mai mare doru-mi strică.

VII.

Trecui va.ea ș-un păreu,
Me 'ntelnă cu socru-meu.
El din graiu așa-mi grălă:
— Ia voirice fêta mea,
Că-ți dau șese boi cu ea!
— Să-mi dai șesă și mai șesă,
Fêta ta nu-mi trebe 'n casă;
Ci-mi trebe lucrătore,
Fêta ta dórme 'n picioré.
Pân' ajunge la tâlpige,
Trebe-i ați și cărlige.

Culese de

Alesandru Tuducescu.

C u g e t ă r i.

- Medicul ar fi bolnav decă totă lumea ar fi sănătósă.
- Urêsc înțelepciunea la copii.
- Temerea face pe ômeni cinstiți, ér nu consciința.
- Cel mai bogat este acela, care doresce mai puțin.
- Nu omoriți pe criminali, omoriți, crima!

Epistole din Viena.

— 14 ianuarie 1884.

(Esposițiuni, — căderea moralei. — serbarea ajunului anului nou.)

Orașele mari sînt cuibul curioși-ăților, scene pe care sub ochii a sute de mii de suflete se realizează cele mai curioase și mai estravagante idei, atât bune cât și rele.

După ce am văzut în toamna trecută esposițiia electrică cu minunile și splendoră ei, esposițiia istorică cu raritățile ei de pe vremea Turcilor, se pun hotelierii și restauranții și aranjează o esposiție de arta bucătăriei. Ideia este curiosă, vor dice stimatele cetitóre zimbînd, precum am dis noi toți înainte de acesta cu câteva zile. Dar decă vom acceptă cuvintele memorabile ale înțeleptului rege prussian Frideric II, că totă cultura provine din stomac și de vom luă în considerare însemnătatea deosebită ce și-a căștigat astăzi acesta artă, vom recunósce, că ideia otelierilor este justificată. Mulțumită zelului neobosit al comitetului aranjător, compus din cei dintei restauranți din loc; și mai pe sus de tóte. mulțumită Innaltului Protectorat, ce Majestatea Sa Impărătesa Elisabeta a avut grația a priini, esposițiia a reușit cât se póte de bine. Cercetarea din partea publicului a fost extraordinară, dar cei mai mulți din cari au vizitat-o, au eșit — nemulțumiți.

*

Abia a început carnevalul, abia a început sgomotul și feeria balurilor și veselía publicului vienez a fost sgduiută prin doue evenimente, care de și au caracter privat, au produs mähnire generală până în cercurile cele mai innalte și au pus pe conducători capitala pe gânduri.

Séra la 5 $\frac{1}{2}$ ore, într'una din cele mai cercetate strade ale Vienei, unde nu stă povoiul de ómeni nici pe o minută, doi bandiți necunoscuți au năvălit asupra unui zăraf ce-și avea prevălia în acea stradă, l'au rānit de mórte, i-au omorit un copil de 9 ani, au rānit de mórte pe alt copil de 11 ani, precum și pe guvernanta copiilor, au luat banii pe cari au pus māna și s'au depārtat fără sē-i fi observat cineva.

Al doilea eveniment și mai inspāimāntător e descoperirea unui ucigător de profesiune, care de mai mult timp professēză cea mai teribilă măestrie. Hugo Schenk a înșelat o mulțime intrēgă de fete cu promisiuni de căsătorie, a pus māna pe zestrele ce aveau bietele fete, pentru că după aceea în diferite chipuri sē le stingă vieța. Polițiia a izbutit până acum sē descoperi un șir întreg de omoruri de acesta natură. comise de acest demon.

Rēu stām cu moralul public, rēu! Din ce înaintăm în cultură, din ce scādem par că în moralitate. Se vorbește despre înmulțirea personalului polițienesc, despre diferite mēsuri pentru siguranța publicului, tóte lucruri fórte frumóse, dar taina inimii omenesci, mulțimea ideilor ei care personal din lume o póte descoperi? Sē ne păzim dară și sē dicem cu strāmoși noștri: O tempora, o mores!

*

În 31 decemvre st. v. în preséra anului nou am avut și noi Romānii de aici o sērbătóre și cu cât mai rari sînt astfel de sērbători romānesci pe aici, cu atât mai mare este efectul ce-l produc asupra noastră.

„Romānia Jună“ ca totdeuna, așa și în acest an, a serbat acesta di, care este totodată și aniversarea întemeiării acestei vrednice Societăți.

Festivitatea a fost impreunată cu o serată de declamațiuni și piese musicale, executate tóte de membrii Societății, cari de și diletanți în aceste doue sublime arte, au ridicat fórte mult caracterul serbării și continuānd pe acesta cale vor putē-o duce departe.

Veselia a fost generală, precum este totdeuna Romānul cānd aude o horă veselă sēu o doină, de care se cutremurā piscurile Carpaților prin țera noastră; și decă-l impresionează de acasă, efectul ce-l produc asupra lui într'o țēră strāină este nemārginit.

La 12 ore anul vechiu a plecat la sunetul jalnic al unui marș funebru ducēnd cu sine ilusii pierdute, speranțe frānte, dar lāsānd în piepturile noastre un lanț lung de dureri și — deodată cu o lumină feerică apare anul nou, ēr în inimile noastre noue ilusii, noue speranțe își ocupă locul. An nou fericit, fericit an nou! își urezā toți amicii, toți cunoscuții, vrēnd par că sē fāurēscā în acesta clipă tainică tot viitorul necunoscut. Așa ar fi, decă chiar în acesta sērā n'ar umblā prin întunerecul nopții ursitórele nevēdate spre a face ursita tuturor sufletelor omenesci.

S'au ținut mai multe toasturi și anume în locul prim pentru vieța îndelungată a Majestăților LLor Impēratul Francisc Iosif și pre grațioasa Sa Consórtă Elisabeta, de cătră președintele Societății dl I. T. Mera, pentru îndelungata vieța a Maj. LLor Regele Romāniei Carol și Elisabeta, de dl vice-președinte P. German, pentru dl V. Alecsandri, care își serbā ziua opomastică, de dl Doctor etc.

Iubitului nostru poet Alecsandri Societatea i-a adresat în acea nópte încă următorea telegramă:

„Dlui V. Alecsandri, Mircesci!

„Societatea „Romānia Jună“ intrunită în șeuață festivă în preséra de Sān-Vāsū Ve urezā vieța îndelungată pe gloria și māndria noastră națională! Mera president“.

Petrecerea s'a sfērșit spre diminēță.

An nou fericit, dorim din parte-ne „Romāniei Jună“ acestei Societăți care își cunoșce frumósa misiune și care înaintēză neîncetat pe calea progresului. Fie sigură „Romānia Jună“, că publicul romān o cunoșce și o va sprigini totdeuna pe acesta cale de înaintare.

Rho.

Serisori din Bucovina.

Cernăuți 1/13 jan. 1884.

(Societatea „Armonia“ din Botoșani, — o excursiune a Societății „Armonia“ din Cernăuți, — mórtea unui conte germān.)

În Botoșani din Romānia s'a înființat prin inițiativa dlui Alesandru Saint-George anul trecut societatea „Armonia“ pentru incurajarea și propagarea artei musicale. Dumineca într'a 11/23 dec. 1883 stil v. societatea acesta a dat în sala teatrului din Botoșani prima sa serată musicală, sub dirigiarea artistică a dlui I. Honterth. Sala și loge erau ocupate de un public numeros și distins.

Programul acestei serate a fost următorul: Ouverture națională de A. Flechtenmacher; Nocturne, trio pentru vioră, flaută și piano de I. Behr, executat de dnii I. H. Chessyn (vioră), Alesandru Saint-Georges (flaută) și Orchis (piano). „Heimliche Liebe“ de Gavotte, executat de întregul orchestru. La Favorita, fantasie de Donizetti, pentru orchestru. Duo din „Doi luntrași“, cāntec rusesc, executat de dnii I. Herescu și I. Filipp.

„Congres național“, potpourri pentru o rechestru de I. Honterth.

Sala eră cam slab luminată. Inceputul eră anunțiat pentru orele opt, însă publicul lăsă să fie așteptat până la ora nouă.

Cât pentru execuțiunea artistică a producțiunilor, nu putem de cât să felicităm pe membrii acestei societăți, care in un timp scurt a dat adevărate probe de progres. Felicităm in particular pe dl Alesandru Saint-George, pe adevăratul fondator al societății „Armonia“ și tot odată inima tuturor întreprinderilor din Botoșani!

*

Prin inițiativa dlui Alesandru Saint-George s'a făcut o strinsă legătură între societățile filarmonice „Armonia“ din Cernăuți și „Armonia“ din Botoșani. Societatea Cernăuțiană „Armonia“ va plecă într'a 22/1 1884 stil vechiu la Botoșani, spre a da acolo împreună cu societatea „Armonia“ de acolo un concert. A doua oară și se va arangia in onorul oșpeților Cernăuțeni un bal in sala teatrului național de acolo. După preparările făcute in Botoșani credem, că primirea societății Cernăuțene o să fie din cele mai cordiale.

*

Dilele acestea se impușcă contele Carol Athems, fiul lui Frideric conte Athems, c. r. camarar al curții vieneze, proprietar mare din Austria și Stiria etc. Repausatul conte Carol Athems studia drepturile la universitatea din Cernăuți, unde petrecea de patru ani. In contele Athems perd Românii pe unul din cei mai buni amici ai cauzei române. Vinind dlui din Viena își însuși in câteva luni perfect limba română. Nu eră un Român, cu care să nu fi vorbit dlui românește, și să nu se fi bucurat de amiceța lui. Nu eră un sătușor seu mănăstioră in țară, unde să nu fi fost contele Carol Athems și să nu se fi interesat de referințele și traiul românesc. Ori unde viniă și intră, avorbia in limba română cu accentuarea sa nemțescă și se petrecea in limba română. Se vorbesce, că visitând dlui mai multe case boeresci românești cum sânt cele din Bucovina, cari duc mai bine cu limbi străine de cât cu cea română, respunse la intrebarea unor dame in limba franceză in limba română și le silise astfel a vorbi românește. Convenind într'o oară cu un rezeș rusificat, i respunse la intrebarea lui rusescă in limba română: „Mta ești Român și nu vorbesci românește“, rușinând ca străin și om de stare innaltă pe un Român, care s'a lăpădat de limba sa și paradéză ca Român cu limba slavă. Ademenit de cătră unii străini, intră într'o corporație germană cu principii de duș, unde fiind silit a se ocupa neconținut cu arme, își inzeștră locuința sa cu fel de fel de arme. Vinind într'o sără iritat a casă, luă pistolul de pe părete și se impușcă.

In tot orașul curséză fel de fel de anecdote despre cauzele sinuciderii acestui conte germăn poporal și amic al Românilor. Se adevəri aci proverbul românesc, cine amblă cu sabie, de sabie va muri. La inmortentarea lui vedurăm și pe slăbiul tatăl lui, pe camararul Frideric Athems și mai că tot orașul eră plin de compătımire. Românii au perdut in contele Carol Athems un amic sincer și devotat cauzei lor. Fie-i țărina ușoră!

Dionisiu O. Olinescu.

C e e n o u ?

Sciri personale. Dl V. Stroescu, din Odesa, a dat Academiei române suma necesară spre a tipări colecțiunea proverbelor române de Golescu. Manuscrisul se

afă in arhivele Academiei. Cheltuelile se vor urcă la 20,000 l. — Dl Apostol Mărgărit, cunoscutul luptător pentru drepturile românilor din Macedonia, se află de câteva zile in Bucuresci. — Dl Atanasiu Răcz, fost vice-comite al comitatului Timișorii și actualminte deputat dietal, fu distins cu ordul corônei de fer cl. III. — Dl Paul Dragoș, pretor in Șomcuta-mare, a fost decorat cu ordul corônei de fer cl. III pentru stăruințele sale la inființarea spitalului din Șomcuta-mare. — Dl Gabriel Vertic, subjude r. in Năsăud, fu numit judecător la tribunalul cin Bistrița.

Hymen. Dl Ioan Habor, teolog absolut al dieceșei Lugosului, la 9 l. c. ș-a serbat cununia cu dșora Iuliana Pop in Lugos. Ca nași au funcționat dl dr. Ioan Maior avocat tot acolo cu dōmna soție, ăr soră de miresă a fost dșora Sidonia Maior. După actul cununii, sēvērșit prin dl protopop I. Tamaș, unchiul miresei, Rds. D. canonic Petru Pop, intruni sēra la o mesă bogată un public frumos. Acolo erau canonicii: Andrei Liviu, Ioan Mădincea cu dna soție, dl și dna Maior, dna Ecaterina Stoian n. Panaiot. domnișorele surori Ana și Aurelia Cobilaș, Sidonia Maior, Mariți Perian, Mariți Popescu și altele, dimpreună cu mai mulți tineri. Fiind post, danț n'a fost, ci societatea ș-a petrecut cu cântări și jocuri sociale. In deosebi mare efect a produs dșora Ana Cobilaș, care cu vocea sa dulce și flessibilă a cântat doue cantece. Asemene și dnii Jivanca, Popovici, Virgiliu Popescu, (carele se află tocmai in ajunul d'a-și părăsi patria,) și Simeon Tamaș. — Dl Ales. Nasta s'a logodit in sērbătorile Crăciunului cu dșora Irina Constantinides in Brașov.

Ajunul anului nou in Timișora. Neobositul d. președinte al Reuniunii de lectură română din Timișora. P. Opris, voidnd să facă membrilor Reuniunii o sēră plăcută la includerea anului vechiu și la inceputul anului nou, a arangiat un concert cu dans și tombolă, in localitățile dela „3 regi“ in suburbiul Fabric. Invitări speciali nu s'a făcut. Membrii a avut intrare liberă și acele familii pe care membrii le-a adus cu sine. Tōtă petrecerea a avut un caracter familiar. Programa concertului a fost următōrea: Motto: „Cântarea, cântarea unese“, cine cântă nu imbētrănesce“. 1) Stefanescu: „Rēndunela“, cor de bărbați. 2) V. Alecsandri: „Revederea“ poesie declamată de dșora Maria Crastanescu. 3) Ernst: „Carnevalul din Veneția“ esecutat pe flaută și clavir de dnii George Constantin și C. Kárrász. 4) Fr. Schubert: op. 4 a. „Souvenir trist“, poesia de P. Opris, solo pentru bas, cântat de dl George Trăilescu. 5) Ketterer-Durand: Fantasiă din „Faust“, esecutată pe clavir și harmonium, de dna Alesandrina Opris și de dl C. Kárrász. 6) Schipek: „Luntrașul“, cor de dame și de bărbați. 7) Iustin Popfju: „Cântec contimporan“ poesie, declamată de dșora Persida Regep. 8) Porumbescu „Sinaia“ poesie de Ventura, cor de dame și de bărbați. Tōte piesele au fost esecutate bine și acoperite cu aplause. După câteva piese de dans, a urmat tombola. Patru-șeci și șese de dame și domni au dăruiit pentru arangierea tombolei 82 obiecte, cari sortindu-se, a dat 26 ambo, 19 terno, 17 cuaterne, 12 cuinterne și 8 tombola. Multe a fost de o valōre mai insemnată, intre cari și o tombolă viă — un purcel. Aprōpe 400 de carte s'a vëndut, mai ales prin dame sēra. A fost damă care la moment a vëndut 45 carte. Jocul acesta a durat doue ore cu cea mai viuă interesare și incordare. Mulți au câștigat peste așteptare. Venitul bruto peste 70 fl. și de ore-ce spesele fac numai cam 30 fl. ecă și cu asta ocaziune a mai câștigat cassa Reuniunii până peste 40 fl.

Reuniunea română de gimnastică și cântări din Brașov a arangiat a treia oară de Crăciun in sala otelului „Nr. 1.“ o convenire colegială, la care se in-

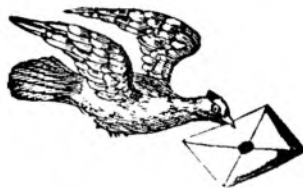
fățișară și ôspeți. Programa a fost executată escelent de corul de dame și bărbați; dșóra Elena Popovici a cântat cu mult efect un solo, ér dșóra Elena Dimitriu a declamat o poesie cu mult sentiment. In sfêrșit dl Lengeru ținú o cuvântare, după care urmă danțul.

Reflesiune la o rectificare. Budapesta 3/15 jan. Prin corespondința mea, publicată in nrul 50, precum sigur se va convinge ori-cine va ceti-o fără preocupățiune, nici măcar cu un cuvânt n'am atins de — „conferința confidențială“, ce stimabilul d. dr. Gall, in rectificarea sa din nrul precedent, ăice că s'a ținut la densus, ci am amintit numai, ca de exemplu pentru tema ce tractam, ceva ce sciam pozitiv, din directă informațiune, și am amintit aceea in mod de tot obiectiv, cu totă reserva cuvenită, fără a numi séu atacă pe cineva, deducându-mi curat numai nencrederea față de politica celor dela putere; tot asemenea nici prin vis nu mi-a venit, a ăice despre funcționarii din cesiune, că „li place a se codi prin taberele străine“; căci acolo unde am inserat acésta frasă, m'am reportat espres la „trecutul de 20 ani și mai bine“, ér de presente séu — viitoriu, n'am ăis un cuvânt. După acestea, pe cât de positive și esacte, pe atâta și de inofensive, nu véd, unde onorabilul d. dr. Gall a putut sé găsească măcar și numai urme de o „ură“ și „patimă“ din partea mea?! Ba, adevêrul spunând, nu pot sé pricep, nici — pentru ce, nici față de cine?? — aceea pretinsă ură și patimă; mai vêrtos că, domnii la cari provocam eu, parte mare sânt dintre cei mai buni amici ai mei. — Prin urmare nu-mi remâne, decât sé-mi esplic visiunea ilustrului corifeu politic, din iritabilitatea sa noviciană, și ca amic vechiu și pătit, sé-l incredințez, că — rea călăuză este acésta iritabilitate prin valurile politice, in cari s'a aruncat *V. Babeș*.

giu Medean, Valeriu Magdu, Pompiliu Predovici, Georgiu Papp.

Premiul s'a dobândit prin dșóra Amalia Crișan.

Poșta Redacțiunii.

Dlui V. L. in B. Mulțămită pentru ajutor! Indolița însă nu e numai locală, ci aprôpe generală. Atât mai mare e meritul acelora, cari o combat cu succes.

Taci! Taci!

Dnei Z. R. in F. Ve mulțămim. Cele vor urmă.

Oravitia. In 1883 din „Familia“ au eșit 52 de numere, prin

urmare nu putem servi cu nr. 53.

Blasi. Din nr. 24 al anului trecut nu mai avem nici un exemplar. Dcă ați fi reclamat la timpul seu, v'am fi trimis bucuri; dar la jumătate de an — nu mai avem de unde.

Când sufer. Nu se pôte.

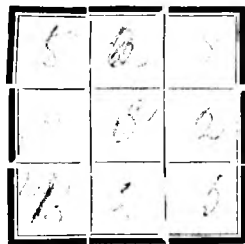
Fericirea. Idei vechi.

Călinarul săptămânei.

Điua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sórele resare	Sórele apune
Duminea după botez. Evang. dela Mateiu o. 4 v. 6 a inv. O.					
Duminecă	8 20		Cuv. M. Dum	7 41	4 41
Luni	9 21		Sf. Mart. Poliect	7 41	4 42
Martí	10 22		Cuv. Păr. Grigorie	7 40	4 44
Mercuri	11 23		Cuv. P. Theodosiu	7 39	4 45
Joi	12 24		Sf. M. Tațiana	7 38	4 47
Vineri	13 25		Sf. M. Ermiliu	7 37	4 48
Sâmbetă	14 26		Cuv. Păr. cei uciși	7 36	4 50

Ghicitură numerică

de *Vilma Alesandru*.

Numerile 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. sé se așede in aceste 9 despărțeminte așă ca fie-care șir de 3 numere, din sus in jos, și curmeđișan, sé deie tot nrl 15.

Terminul de deslegare e 31 ianuarie. Ca totdeuna și de astă-dată se va sorti o carte între deslegători.

*

Deslegarea logogrifului din nr. 51: „Carei, Asan, Ruso, Microscop, Elba, Nord, Samoil, Irlandesii, Lut, Vanilia, Avram“.

Literele inițiale cetite din sus in jos dau: „Car-men Sylva“; ér cele finale cetite de jos in sus dau: „Matilda Poni“.

Deslegare bună ni-a sosit dela dómnele și domnișórele: Emilia L. Bistrițian, Virginia German, Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Iconța Borca, Mariți Lupan, Amalia Crișan, Georgina Popa, Aglae Drogli, Iosefina Popescu, Zoe Alesandrescu și dela dnii G. Moroșan, Ser-

Rugăm pe abonații noștri sé binevoiéscă a-și innoi de timpuriú abonamentele; cei ce in restimp de 10 đile nu vor respunde prețul de abonament, vor primí dela noi ramburse poštale, căci cu abonamente a conto nici o fôie seriósă nu se pôte susține. Cei ce nu mai vor sé fie abonații noștri, sé ne innapoeize numerul acesta, ca sé-i ștergem din registrul abonațiilor.

Favoruri pentru abonații. Abonații noștri își pot comandă la noi următórele scrieri cu prețuri fôrte reduse: „Ranele Națiunii“, roman in 3 tomuri, de Iosif Vulcan, in loc de 3 fl. cu 1 fl. 10 cr.; „Novele“, de acelaș, in trei tomuri, in loc de 3 fl. cu 1 fl. 20 cr.; „Mirésă pentru mirésă“, comedie in 3 acte, de acelaș, in loc de 1 fl. cu 25 cr.; „De unde nu este rentôr-cere“, roman de Adrien Gabrielly, tradus de Tit Bud, in loc de 1 fl. cu 25 cr. Asemene se ofere și portretul dlui Ion Brătian, in loc de 1 fl. cu 35 cr.

Tot la noi se mai află de vëndare următórele scrieri: „Lira mea“, poesii de Iosif Vulcan, un volum, 15 côle, edițiune de lucș, 3 fl., edițiune poporală 1 fl.; „Dela Sate“ novele și schițe de acelaș, prețul 70 cr.; „Portretul Reginei României“ in costum național, pe velin 60 cr., alta edițiune 40 cr.

In administrațiunea noastră se mai află de vëndare „Călinarul lui Păcala“ pe 1884, prețul 40 cr.

Din scrierile: Sclavul Amoriului, Poesii, Panteonul Român, Tanda-Manda, Cavalerii Noptii nu mai avem nici un exemplariu.

Colectanții primesc dela 5 esemplare unul, al șesele, gratuit.

Redacțiunea „Familiei“,

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy in Oradea-mare. Strada principală.